

ПІКІРСАЙЫСҚА КІРІСПЕ

Дебатер болу үшін мүлде маңызды емес:

-ликция/әлемі дауыс

**БАСТЫСЫ – ҚОРЫҚПАЙ БАЙҚАП КӨРУ ЖӘНЕ БІЗБЕН
БІРГЕ ДАМУ**

осынан дейін халық алдында сөйлемесу және т.б.

Шынайы ПІКІРСАЙЫС деген не? ОНЫҢ ПАЙДАСЫ ҚАНДАЙ?

БІЛІМ

ОРАТОРЛЫҚ
ҚАБІЛЕТ

КРИТИКАЛЫҚ
ОЙЛАНУ МЕН
АНАЛИЗ ЖАСАУ

МҮМКІНДІКТЕР

ТҰЛҒАЛЫҚ
ДАМУ

ОРТА

ҮЛКЕН ӨМІРЛІК
ТӘЖІРБИЕ

ПІКІРСАЙЫС ФОРМАТЫ МЕН БАСТЫ ЕРЕЖЕЛЕР

ЖАҚТАУШЫ

ДАТТАУШЫ

СПИКЕРЛЕР

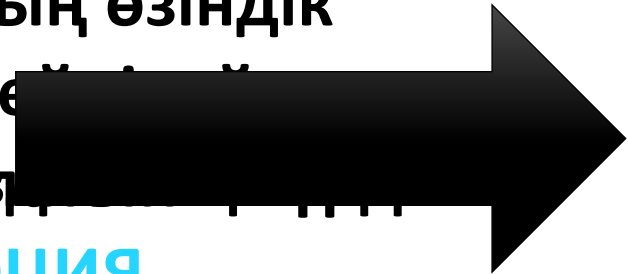
ТӨРЕШІЛЕР

ПАРЛАМЕНТАРИЙ

ПІКІРСАЙЫС ФОРМАТЫ МЕН БАСТЫ ЕРЕЖЕЛЕР

ПОЗИЦИЯЛАР қатысушылардың өзіндік көзқарастар екендігін білдірмейтіндігі алдында **ПІКІРСАЙЫС** тақырыптарда өзіндік көзқарастарды білдіретіндігі тақырыптарда **РЕЗОЛЮЦИЯ** немесе **ҚАРАР** деп атайды.

Американдық Парламенттік Форматы (АПФ)

ҮКІМЕТ

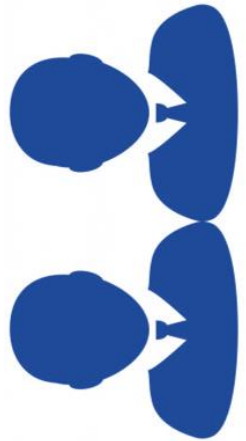
ОППОЗИЦИЯ

**2 ҮСТЕЛ
ҚАТЫСАДЫ**

7 min

Американдық Парламенттік Форматы (АПФ)

**ПРЕМЬЕР-
МИНИСТР**

**ПМ ОРЫН-
БАСАРЫ**

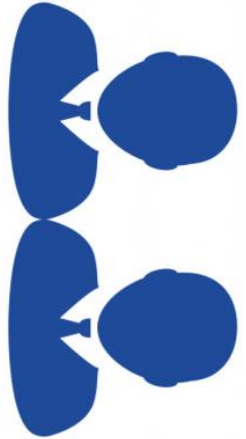
Ү

О

**ОППОЗИЦИЯ
ЛИДЕРІ**

**ОЛ ОРЫН-
БАСАРЫ**

Британдық Парламенттік Форматы (БПФ)

**АШУШЫ
ҮКІМЕТ**

**ЖАБУШЫ
ҮКІМЕТ**

**4 ҮСТЕЛ
ҚАТЫСАДЫ**

7 min

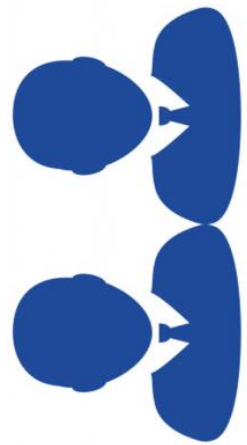
**АШУШЫ
ОППОЗИЦИЯ**

**ЖАБУШЫ
ОППОЗИЦИЯ**

Британдық Парламенттік Форматы (БПФ)

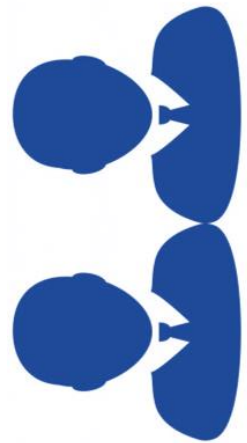
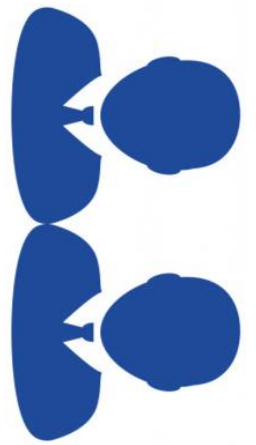

ПРЕМЬЕР-
МИНИСТР
ПМ ОРЫН-
БАСАРЫ

АҮ

АО

ОППОЗИЦИЯ
ЛИДЕРІ
ОЛ ОРЫН-
БАСАРЫ

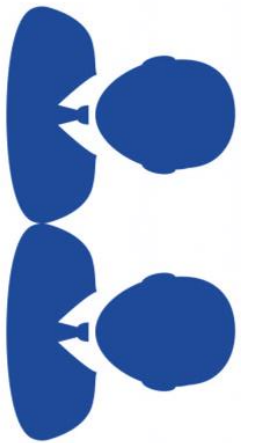

ҮКІМЕТ
МҮШЕСІ
ҮКІМЕТ
ХАТШЫСЫ

ЖҮ

ЖО

ОППОЗИЦИЯ
МҮШЕСІ
ОППОЗИЦИЯ
ХАТШЫСЫ

Халықаралық мектеп форматы(WSDC)

ҮКІМЕТ

ОППОЗИЦИЯ

2 ҮСТЕЛ
ҚАТЫСАДЫ

3-5 мүше

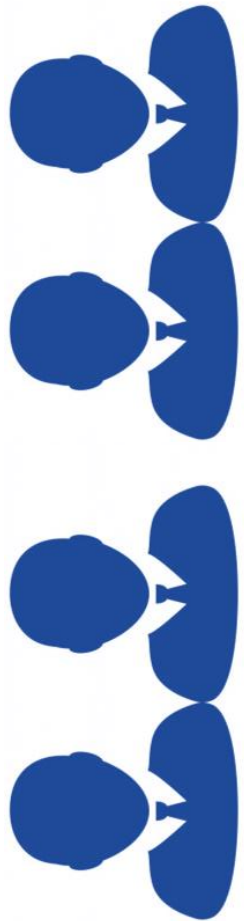
8-8

8-8

8-8

4-4

Халықаралық мектеп форматы(WSDC)

**ПРЕМЬЕР-
МИНИСТР**

**ПМ ОРЫН-
БАСАРЫ**

**ҮКІМЕТ
МҮШЕСІ**

**ҮКІМЕТ
ХАТШЫСЫ**

Ү

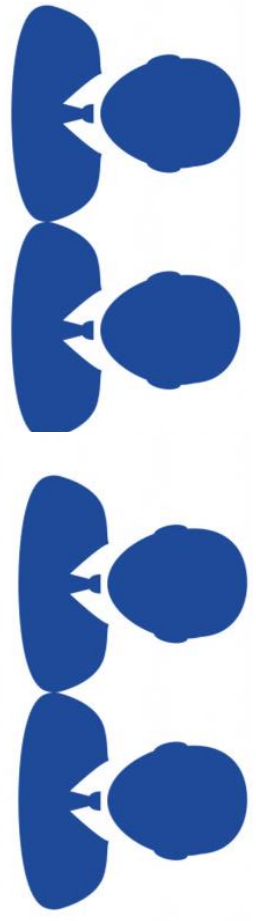
О

**ОППОЗИЦИЯ
ЛИДЕРІ**

**ОЛ ОРЫН-
БАСАРЫ**

**ОППОЗИЦИЯ
МҮШЕСІ**

**ОППОЗИЦИЯ
ХАТШЫСЫ**

Линкольн-Дуглас форматы(ЛД)

Линкольн

2 спикер
ҚАТЫСАДЫ

Дуглас

6-7

4-6

3

3 min сұрақ

3 min

дайындық

ТӨРЕШІЛЕР ДЕГЕН КІМДЕР?

-ойынды толық жүргізіп, ойын барысында ережелердің бұзылмауын қадағалайды

-ойынға төрелік етіп, пікірсайыстағы жеңімпазды анықтайды

15 МИНУТ
шешім шығару

15 МИНУТ
feedback/
кері байланыс

Сұрақ қабылдау - ROI

1 және 2 минут сұрақтан сақталған, сұрақ қоюға болмайды.

3 сұрақ командаға қабылдауға кеңес беріледі

Сұрақ қойғанда үндемей тек қолымызды көтереміз

Сұрақты әр 15 секунд өткеннен кейін ғана қайта тұруға болады

Сұрақты қою уақыты 15 секунд

Құрметті novice-тер, сендерге қажет болар!

Резолюция, қарар (Motion)
Пікірсайыс раундының тақырыбы. Командалар осы тақырып бойынша позицияларына сәйкес кейс құрулары керек.

Кейс (Case)

Пікірсайыс раундындағы спикердің сөзі мен оның құрылымы, аргументтер мен дәлелдемелер жиынтығы

Спикер (Speaker)

Пікірсайыс раундының қатысушысы: сөйлеп тұрған қатысушы немесе төреші (бұлай көбіне ойыншыларды атайды)

Коллегия (Panel)

Ойынды бағалайтын және командалардың ранктары туралы шешім қабылдайтын төрешілер алқасы

Чейр (Chair)

Пікірсайыс раундының бас төрешісі және модераторы, коллегиядағы төрешілер саны жұп болса, чейрдің 1,5 дауысы болады

Винг (Wing)

Пікірсайыс раундында тек бір төреші болады, басқа төрешілер винг болып есептеледі

Тэб (Tab)

Турнирге қатысатын командалар және қатысушылар алған ұпайларды есептеу

Іріктеу (Break)

Іріктеу раундтарынан кейін пікірсайыс турнирінің келесі кезеңіне өтетін командаларды анықтау

Қақтығыс нүктесі (Clash)

Қатысушылар қарама-қарсы аргументтерді бір-бірімен салыстыру және қарама-қарсы қою арқылы талқылауы

Міндеттері:

- АҮ: тақырыпқа анықтама, өз ойларыңызды, аргументтеріңізді дәлелдеу және қарсыластарыңызға қарсылық келтіріп, салыстыру;
- АО: үкіметтің ойларына қарсылық келтіріп, ойында өз ойларыңызды дәлелдеп, салыстыру
- ЖҮ: Ашушы үкіметтен тәуелсіз материал ұсынып, қарсылық келтіріп, ойынды қорытындылау
- ЖО: АО-дан тәуелсіз материал ұсыну; қарсылас командамен әрекеттесу, ойынды қорытындылау

Британдық Парламенттік Форматы (БПФ)

КЕҢЕЙТУ дегеніміз ашушы үстелдерде айтылмаған жаңа аргументтер мен жаңа ребатлдар айту арқылы, ашушы үстелде толық дәлелденбеген аргументті толықтыру мен дамыту арқылы, ойында маңызды салыстырулар жасау арқылы жеңіске жету.

Аргументация

Практикалық аргумент структурасы:

- 1. Идея/Тезис
- 2.Неге бұл идея шын?
- 3.Неге бұл маңызды?
- 4.Салыстыру

Принциптік аргумент структурасы:

- 1. Идея/Тезис
- 2.Неге бұл құқық бар?
- 3.Неге бұл құқықты бұзуға болмайды?
- 4.Неге бұл құқық бұзылады
- 5.Құқықтар салыстыру

4 критерий:

1 Релеванттылық

2 Дәлелдеу

3 Маңыздылық

4 Шынайлылық

Релеванттылық

Бұл аргумент қарарға сай келе ма?

БП «қазір сатып алу, кейін төлеу қызметінің» кең таралуына өкінеді.

Адамдардың бұл қызметті пайдалануы дұрыс па?

Адамдар шынымен де осы қызметті қолданады ма?

Дәлелдеу

Осы аргументті қалай дәлелдеймін? Неге бұл жұмыс істейді?

БП «қазір сатып алу, кейін төлеу қызметінің» кең таралуына өкінеді.

Адамдар осы қызмет арқылы көптеген қажет емес тауарларды сатып алады. **НЕГЕ?** Себебі, банктер жүйесі адамдарға ыңғайлы етіп, жарнамалар арқылы бұл қызметті таратады. **Неге ол жаман?** Себебі, адамдар көптеген тауарға рассрочка алып, оны төлеуге міндетті болып қалады. Нәтижесінде азырақ ақшалары өмір сүруге қалады.

Маңыздылық

Неге сіз айтып жатқан критерий ең маңызды? Осы актер неге маңызды?

БП «қазір сатып алу,кейін төлеу қызметінің» кең таралуына өкінеді.

Неге адамдардың ақшаларының азаюы маңызды? Себебі адамдар өздеріне азырақ ақшалар жұмсай бастайды,нәтижесінде өмір сапасы төмендейді. Неге өмір сапасының төмендеуі маңызды? Адамдардың көп бөлігі бақытсыз болады,жалақыдан жалақыға дейін өмір сүреді. Адамдар азырақ экономикалық белсенді болады.Ол экономикалық белсенділікті түсіреді.

Шынайлылық

Неге сіз айтып жатқан нәрсе шын өмірде аса алады?

БП «қазір сатып алу, кейін төлеу қызметінің» кең таралуына өкінеді.

Неге адамдардың әл-ауқатының азаюы тек осы қызметке байланысты? Себебі, адамдар басқа нәрселерге азырақ жүгінеді.

Уникалдылық

Неге мәселе тек осылай шешіледі? Неге альтернатива жоқ немесе бар?

БП «қазір сатып алу, кейін төлеу қызметінің» кең таралуына өкінеді.

Неге адамдардың әл-ауқатының төмендеуі бізде ғана болады? Себебі, адамдарда ақшасы жетпейтін заттарды сатып алуға механизмдер аз. Осы мәселені олар тек кредит алып немесе ақша жинау арқылы шеше алады. Кредитке жоламауға тырысады.

Қалай терең дәлелдеуге болады?:

бірнеше логикалық тізбек келтіру. Мысалы, :

а) адамдардың қаржылық сауаттылығы жоқ немесе төмен

б) адамдар қоғамдағы трендтерден қалғысы келмейді

в) адамдар барлығы жақсы болады деп ойлайды

а) адамдардың қаржылық сауаттылығы төмен-> қызметті мүмкіндіген тыс қолданып,қиналады

б) адамдар барлығы жақсы болады деп ойлайды-> адамдар салдарын анализдеуді кейінге қояды,көбінесе салдарға дайын емес болып қалады

Қарар анализі

Қарар берілгенге дейін:

1 Сетка жарияланады

2 Қарарға қатысты
сұрақтарды
төрешілерге қою

3 Инфослайд

Сетка на Раунд 4

Скорость прокрутки

Быстро

Средне

Медленно

Очень медленно

Hide Adjudicators

Размер текста

Очень маленький

Маленький

Средне

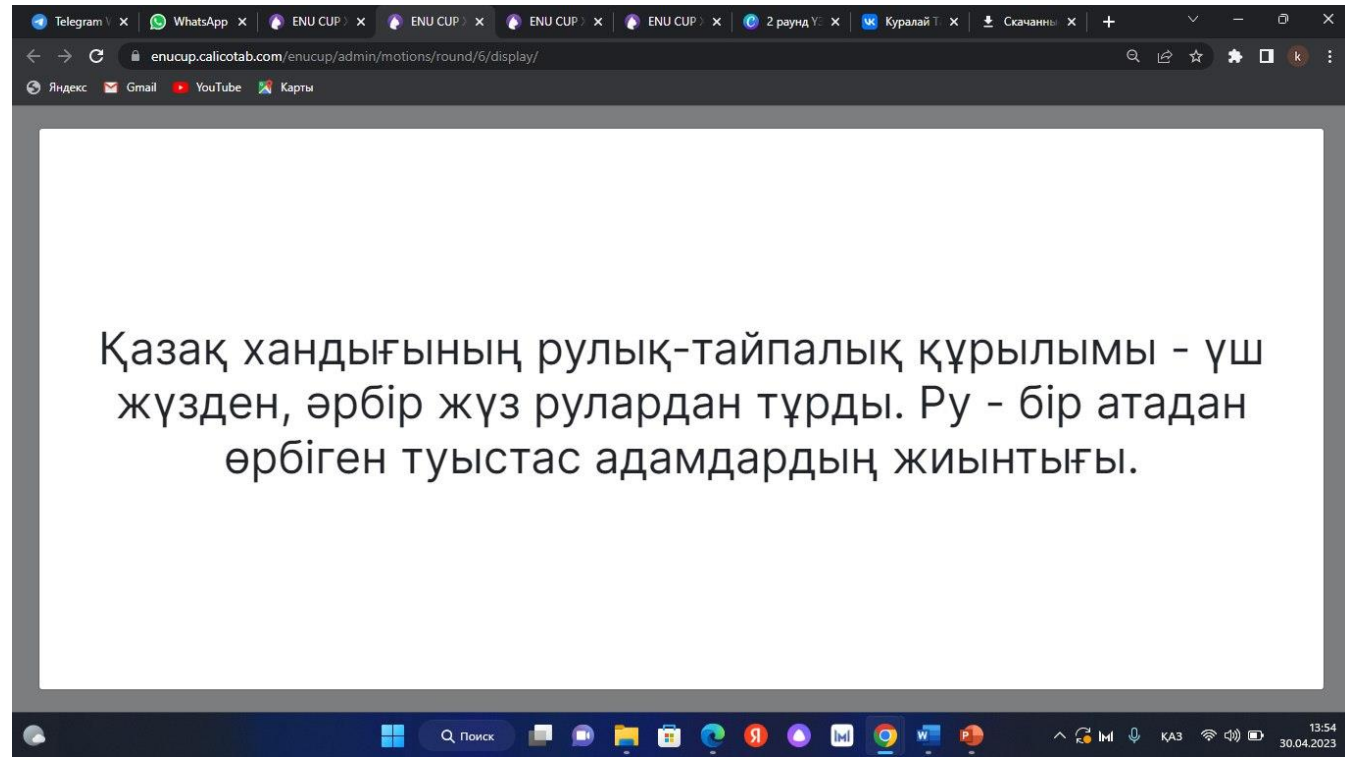
Большой

Очень большой

Найти в таблице

Q

№	1П	10	2П	20	Судьи
112.Әлихан Бөкейханов	👉 Уш Juzz	🍊 Өткізбейік қараңғыда бекер жасты	🎓 Мен жастарға сенемын	🌳 Ұлт ұстазы	Аманжолова Дильназ👤, Сейіт Мейірхан
113.Халел Габбасов	👉 Екеудің хаты	😊 Мағжан сенген жастар	👉 Қаншеңгел	🏡 Алаштың икиғайы	Дүйсенғалиұлы Ақылжан👤, Убайдулла Мөлдір
138.Ахмет Байтұрсынұлы	👉 Орынбор	👉 Нәзипа Құлжанова	🚗 Серке	🐎 Тұлпар мініп, ту ұстап	Аслан Төрехан👤, Сапар Майра
214.Мағжан Жұмабаев	👉 Аққағаз Досжанова	📞 Асылдың тұяғы	🐜 "Біздің мақсатымыз"	🦋 Батқан күн, атқан таң	Теңсізбек Шыңғыс👤, Корабаева Жұлдызай
216.Міржақып Дулатұлы	👉 Атамекен	👉 Оян, қазақ	🌐 Ақ Білек	👉 екінші жалпықазақ съезі	Абылбекова Бота👤, Сейтхалиева Ақниет
228.Мұстафа Шоқай	👉 Төхтим	👉 Найман	👉 Екі бәйтерек	👉 Толқынмен толқын жарысқанда	Құрманбекова Амина👤, Ыбрай Әсия
233.Халел Габбасов	👉 Бесеудің хаты	📞 Интеллигенция	👉 Томирис жұбайлары	👉 1933	Таңатов Бағдәулет👤, Ануарбеков Сағыныш
236.Аққағаз Досжанова	👉 Дәуір үні	👉 Алашым, шалқып күлсең	👉 Жалғас, Алаш!	👉 <аңыз>	Нағышбекқызы Аяжан👤, Рахимбаева Асел
237.Ахмет Бірімжанов	👉 Орынбор НАШ!	👉 Ахмет Байтұрсынұлы	👉 Әлихан Бөкейханов	👉 Ахмет пен Әлихан	Алпамысова Гүлбану👤, Мұханжан Гүлназ
304.Гүлнәр Дулатова	👉 Жеті арыс	👉 AI+As+H	👉 Алаш рухы	👉 Алашым, Ардағым	Таңатқызы Шуақ👤

БП рулық құрылымның Қазақ хандығына пайдасынан гөрі зияны көбірек болды деп есептейді.

Қарар түрлері:

- 1 Саяси қарарлар
- 2 Аналитикалық қарарлар

3 Акторлық қарарлар

Саяси қарарлар

БП Х әрекетті жасайды(тыйым салады,заңдастырады)

Үкімет қарарда жазылған әрекетті орындайды

Үкімет те Оппозиция да саяси күшке ие

Шынайы өмірде жұмыс жасайтынын көрсету міндет емес

Саяси қарарлар:

БП электронды темекіге тыйым салады

Екі жақта мойындайды электронды темекінің зиян екенін

Үкімет

- Мәселені көрсетеді(темекі зияны)
- Мәселені шешу үшін механизм ұсынады(қандай әрекеттер жасайды)
- Үкімет жағына ойнайтын аргументтер ұсынады
- Оң өзгеріс ауқымын көрсетеді

Оппозиция

- Механизмге қарсы шығады
- Оппозиция жағына ойнайтын аргументтер және альтернативалар ұсынады
- Контр-проп ұсына алады
- Теріс өзгеріс ауқымын көрсетеді

Аналитикалық қарарлар:деп есептейді

БП Х деп есептейді(бір тұжырым дұрыс д.е/бір әрекетті жасау керек д.е)

Басты назар Х-тің растылығын немесе Х-тің жасалуында болуы қажет

Нейтралды позиция

Шынайы өмірде жұмыс жасайтынын көрсету міндет емес

БП адамзаттың қазіргі жағдайы 100 жылдан кейінгі жағдайға қарағанда артығырақ *деп есептейді*

Үкімет

- Болашақта адамдардың жағдайы қиын болады
- Қазіргі адамзаттың жағдайы жақсырақ
- Деталлизация:экологиялық жағдай,экономикалық жағдай,саяси жағдай

Оппозиция

- Болашақта адамдардың жағдайы жақсырақ болады
- Қазіргі адамзаттың жағдайы нашар
- Деталлизация:экологиялық жағдай,экономикалық жағдай,саяси жағдай

Аналитикалық қарарлар:қолдайды/қарсы

БП Х-ті қолдайды/қарсы ( )

Басты назар қазіргі кездегі Х-тің орын алып жатқан жағдайы

Нейтралды позиция

Х-тің артықшылықтары мен кемшіліктеріне акцент қою

БП ата-аналардың балаларының шоу бизнестегі карьераларына тым қатты араласуына қарсы

Үкімет

- Неге ата-аналардың араласуына балаларға зиян әкеледі
- Неге шоу бизнесте ата-анадан басқа акторлар қамқорлық ете алады
- Деталлизация: ата-ана стимулдары, баланың акторлық анализі, шоу бизнес контексті

Оппозиция

- Неге шоу бизнеске араласуы маңызды
- Неге ата-аналардың шоу бизнесте араласуы неге пайда әкеледі
- Неге басқа акторлар жоқ
- Деталлизация: ата-ана стимулдары, баланың акторлық анализі, шоу бизнес контексті

Аналитикалық қарарлар:өкінеді

БП Х-ке өкінеді (белгілі бір құбылыстың орын алып жатқанына немесе қалыптасқанына өкіну)

Басты назар Х-тің алып келген зияндары мен пайдалары

Нейтралды позиция

Альтернативті әлемге назар аудару

БП жас кезде жетістікке жетудің кеңінен насихатталуына өкінеді

Үкімет

- Нарратив қалай таралып жатыр
- Нарративтің жастарға әсер етуі қалай жүріп жатыр
- Бұл нарративтан туындайтын зияндардың маңыздылығы
- Нарратив таралмаса онда

Оппозиция

- Бұл нарративтен туындайтын пайдалар қандай
- Бұл нарратив жастарға қалай әсер етеді
- Басқа әлемде бұл пайдаларды қалай ала алмаймыз

Аналитикалық қарарлар:әлемді таңдайды

БП Х әлемді таңдайды (Х әлемнің неге қазіргі әлемнен қарағанда жақсы екенін дәлелдеу қажет.)

Оппозиция статус квоны қорғайды

БП Х-ке қарағанда Y-ті таңдайды.
Ойында тек 2 нәрсе салыстырылады:Х және Y

Альтернативті әлемге назар аудару

БП өтірік айта алмайтын әлемді таңдайды.

Үкімет

- Қазіргі кездегі өтірік айтудың таралуы неге жаман
- Өтірік айту болмаса әлемде қандай өзгерістер орын алады
- Неге өтірік айта алмайтын әлем жақсырақ

- Оппозиция
- Өтірік айту контексті
- Өтірік айтудың қандай пайдалары болуы мүмкін
- Неге альтернативті әлем жаманырақ

Жаңа қарарлар:

БП Х болады деп үміттенеді
Нейтралды позиция
Үкімет үстелі Х орын алғаннан соң
болатын өзгерістерді жақтайды
Оппозиция Х орын алғаннан соң
болатын теріс өзгерістерді көрсетеді
Мысал:БП Болгария ЕО-тан
шығады деп үміттенеді

БП х болады деп болжайды
Нейтралды позиция
Неге Х әрекет белгілі бір салдарға
алып келетінін/келмейтінін көрсету
қажет.
Мысалы:БП Қазақстан дамыған 30
елдер қатарына кіреді деп
болжайды.

Акторлық қарарлар

БП Х ретінде жасайды/жасау керек деп есептейді.

Басты айырмашылық барлық пайда/зияндар тек Х акторға бағытталуы қажет.

Үстелдер Х актордың қызығушылықтарын болжап сол қызығушылықтарға сәйкес келетін аргументтер ұсыну қажет.

Мысалы:БП жас талантты спортшы ретінде орташа клубқа қосылғанға қарағанда мықты клубқа қосылады

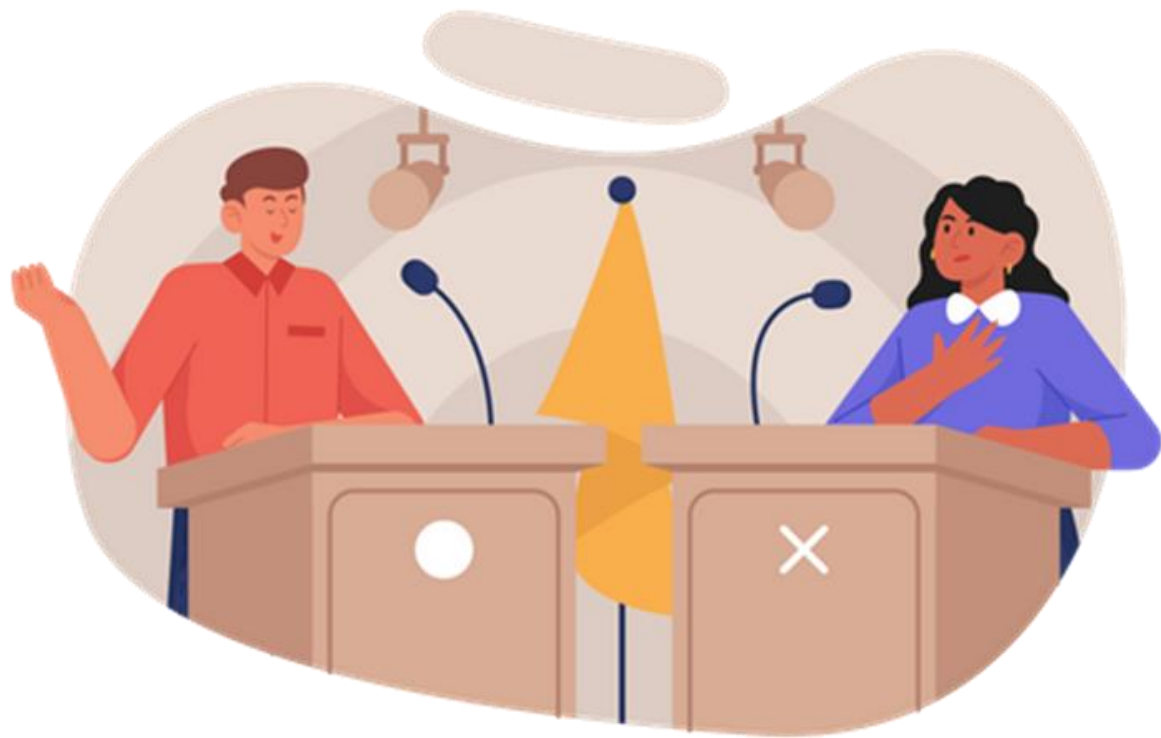
Жасайды/жасау керек д.е

Басты айырмашылық модель ұсынуда.

Инфослайд:Сіз суырсыз,сіз зоо паркте тесік көрдіңіз.

БП хайуанаттар бағында қалады.
Акторлық қарар:сізге инфослайдта айтылған сіз суыр екеніңіз.

БП қызығушылында деп есептейді
Жай ғана Х актор қызығушылықтарын көрсетіп неге әрекет осы қызығушылықтарға жауап беретін дәлелдеу қажет.

Салыстыру Қарсылық

Қарсылық структурасы:

1.Неге бұл идея шын емес?

2.Неге бұл жаман?

3.Неге бұл маңызды емес?

4.Неге біздікі маңыздырақ

Ребатл дұрыс жасау

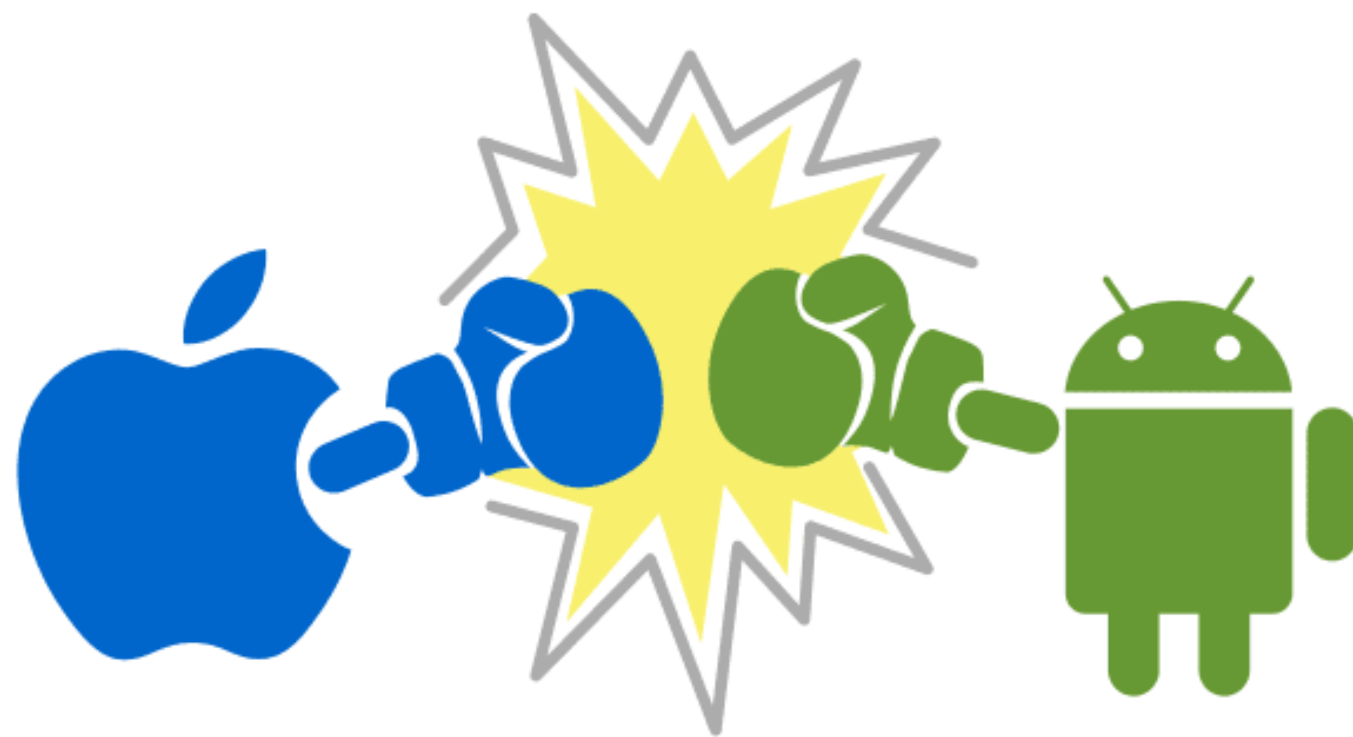
Біздің оппоненттер өтірік айтты немесе олардың аргументтері шынайы емес.

Проблема неде? Ребатл тезисный. Оны төрешіге түсіндіру керек. Қалай?

Үкімет: қазір диплом өте маңызды, университет қажет.

Жоқ, ол шын емес. Үкімет өтірік айтады.

Жоқ, ол шын емес. Неге? Себебі, көптеген жұмыс жалдаушылар дипломның барына қарамайды. Оларды әлдеқайда сенәі тіл білуің, курстарды аяқтауың немесе физикалық жұмысты істей алуың қызықтырады. Сондықтан Үкіметтің беретін басты тізбегі жұмыс істемейді.

Салыстыру түрлері

Аргументтерді салыстыру

- Критерийлер арқылы салыстырамыз
  - Утилитарлы аргументтер
  - Утилитарлы емес аргументтер
  - Принцип пен практиканы салыстыру

Әлемдерді салыстыру

- Критерийлер арқылы салыстырамыз
  - Жаңа өзгерген әлемнің өзгерістерін салыстырамыз
  - Статус квомен салыстырамыз

Үстелдерді салыстыру

- Ашушы үстелдер
- Жабұшы үстелдер

Техникалық мүмкін деп есептеп,БП жануарларға адами интеллект және сөйлеу қабілетін береді	Үкімет: Эмпатия болады	Оппозиция: құлдыққа салады
1.Масштаб/Интенсивтілік	Көбірек жануар қолдау,эмпатия алады,ал аз ғана бөлігін құлдыққа салады	Аз жануар зардап шексе де олардың зардаптары өте ауыр
2.Спец міндеттемелер	Жануарлар алдында міндетіміз бар:принцип	Олардың алдында басқа міндет бар
3.Ықтималдылық	Қаншалықты көп шанс бар эмпатияға	Қаншалықты көп шанс бар құлдыққа
4.Қысқа/ұзақ уақыт перспективасы	Жануарлар дәл қазір эмпатия алады	Жануарлар болашақта құлдыққа салынады.
5.Актор келісімі	Жануарлар келісімі маңызды емес	Жануарлар келіскен жоқ зардап шегуге
6.Уникалдылық	Біз эмпатияны басқа жолмен ала алмаймыз,жануарларды и так құлдыққа салып жатыр	Біз эмпатияға басқа жол арқылы жете аламыз,но құлдық көбейеді

Неге бұл құқық
бұзылады

Неге бұл құқықты
бұзуға болмайды

Неге бұл құқық болып табылады

**БП мемлекет барлық азаматтардың
ұялы телефондарын бақылау қажет
д.е**

**Үкімет:
Қауіпсіздік**

**Оппозиция:
Приватность**

1.Құқықтардың бұзылу
ықтималдылығы

Қауіпсіздікті басқаша қамтамасыз ете
алмаймыз

Приватность бұзылады 100
пайыз,бірақ именно 1 адамға зиян
келу шансы аз

2.Құқықтар иерархиясы

Қауіпсіздік иерархия бойынша
жоғарырақ

Приватность маңыздырақ

Әлемдерді салыстыру

БП өтірік айта алмайтын әлемді таңдайды	Статус квомен	Жаңа әлеммен
1.Үкімет	Өтірік адамдардың ойларын улайды	Өтірік айта алмайтын адамдар бақыттырақ
2.Оппозиция	Өтірік адамдарды құтқарады	Өтірік болмаса көп реніштер,бақытсыздықтар болады